

Πτυχιακή Εργασία

*«Η πληθυσμιακή κινητικότητα και η
μαζικοποίηση της δευτεροβάθμιας
εκπαίδευσης στον νομό Φλώρινας (1961-
2001)»*

Σταύρος Ρουφίδης

Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας
Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών

Πτυχιακή εργασία με θέμα:

«Η πληθυσμιακή κινητικότητα και η μαζικοποίηση της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στον νομό Φλώρινας (1961-2001)»

Φοιτητής: Ρουφίδης Σταύρος

Υπεύθυνος καθηγητής: Μπέτσας Ιωάννης

Επιβλέπων καθηγητής: Φωτόπουλος Νίκος

Περιεχόμενα

Περίληψη.....	4
Εισαγωγή.....	5
Πληθυσμιακή κινητικότητα στην Ελλάδα. Μια ιστορική αναδρομή.....	5
Σημασία της γνώσης και της εκπαίδευσης.....	6
Πληθυσμιακή κινητικότητα στον Νομό Φλώρινας.....	7
Εκπαιδευτικά Μεγέθη και μαζικοποίηση δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στο νομό Φλώρινας.....	12
Μαθητικό δυναμικό και μορφωτικό επίπεδο.....	12
Μαθητική Διαρροή.....	16
Σχολικές επιδόσεις.....	19
Εργατικό δυναμικό – άνεργοι Νομού Φλώρινας.....	21
Έρευνα σε αποφοίτους λυκείου την σχολική χρονιά 1984 – 1985.....	24
Επίλογος.....	28
Βιβλιογραφία.....	29

Περίληψη

Με την παρούσα πτυχιακή εργασία θα παρουσιαστούν η πληθυσμιακή κινητικότητα που υπάρχει στην Ελλάδα από πολύ παλιά και πόσο σημαντική είναι η γνώση και η εκπαίδευση σε μια χώρα. Στο κύριο μέρος αυτής της εργασίας θα εξεταστούν οι πληθυσμιακές μεταβολές και αυξομειώσεις στον νομό Φλώρινας. Τα στοιχεία που θα χρησιμοποιηθούν για αυτόν τον λόγο αφορούν τις χρονολογίες από το 1961 έως το 2001 και θα παρουσιάζονται σε πίνακες ανά δεκαετία (1961-1971-1981 κοκ). Επίσης θα υπάρχει και κάποια σύγκριση με τους αριθμούς της υπόλοιπης Ελλάδας και κυρίως με τους νομούς της Δυτικής Μακεδονίας. Οι πληθυσμιακές μεταβολές θα αναφερθούν και θα αναλυθούν στο πρώτο μέρος της εργασίας. Στο δεύτερο σκέλος αυτής θα ακολουθήσει η ανάλυση της μαζικοποίησης της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στον νομό Φλώρινας. Θα χρησιμοποιηθούν πίνακες που θα αφορούν τις ίδιες χρονολογίες (1961-2001). Θα εξεταστεί η μαθητική διαρροή και το μαθητικό δυναμικό του νομού τις χρονολογίες αυτές. Τέλος, στο κομμάτι αυτό θα παρουσιαστεί και η έρευνα που εκπόνησα η οποία αφορά το μαθητικό δυναμικό του 1985 στον νομό Φλώρινας.

Εισαγωγή

Πληθυσμιακή κινητικότητα στην Ελλάδα. Μια ιστορική αναδρομή

Η Ελλάδα σαν χώρα γνώρισε έντονα μεταναστευτικά ρεύματα, τόσο ρεύματα εκροής όσο και εισροής. Αν πάμε πολλά χρόνια πίσω, και πιο συγκεκριμένα στο δεύτερο μισό της περιόδου της Οθωμανικής αυτοκρατορίας, οι Έλληνες που μέχρι τότε προτιμούσαν να μεταναστεύουν προς τις υπόλοιπες χώρες των Βαλκανίων και προς τα αστικά κέντρα της αυτοκρατορίας, τώρα οι περισσότεροι διάλεγαν ως τόπο προορισμού νέες χώρες και πιο ανεπτυγμένες όπως τις ΗΠΑ, τον Καναδά, την Αυστραλία κυρίως για έναν καλύτερο τρόπο ζωής μακριά από τον ζυγό των Τούρκων αλλά και για θέσεις εργασίας. Η μετανάστευση προς το εξωτερικό θα ελαχιστοποιηθεί κατά την διάρκεια του Μεσοπολέμου (1923-1940), ενώ μετά την Μικρασιατική καταστροφή (1922) η Ελλάδα θα προσθέσει στον πληθυσμό της περίπου ενάμιση εκατομμύρια πρόσφυγες σύμφωνα με στοιχεία εκείνης της εποχής, οι οποίοι εγκαταστάθηκαν στην χώρα. Εκείνη την περίοδο λοιπόν και εφόσον οι Έλληνες δεν μεταναστεύουν στο εξωτερικό και αφετέρου με την εγκατάσταση των προσφύγων στην Ελλάδα είχαμε την πρώτη σημαντική αύξηση του πληθυσμού των ελληνικών πόλεων. Αργότερα και κατά την διάρκεια της κατοχής υπό τον ναζιστικό κλοιό των Γερμανών (1941-1944) και του εμφυλίου πολέμου (1943-1949) υπάρχει μεγάλη κινητικότητα στο εσωτερικό της χώρας, καθώς μεγάλες συγκρούσεις και τεράστιες καταστροφές αναγκάζουν τους πληθυσμούς των πόλεων (κυρίως βέβαια των αγροτικών και των ορεινών περιοχών) να μεταναστεύσουν στα μεγάλα αστικά κέντρα. Κάποιοι όμως θα προτιμήσουν και πάλι την μετανάστευση προς το εξωτερικό. Μετά το 1973 η μετανάστευση προς το εξωτερικό θα μειωθεί σημαντικά και επίσης θα υπάρξει η παλιννόστηση (επανεγκατάσταση μεταναστών στην χώρα προέλευσης τους) μεγάλου αριθμού ελλήνων μεταναστών που είχαν αποχωρήσει τις προηγούμενες δεκαετίες. Η Ελλάδα μετά το 1990 από χώρα αποστολής μεταναστών θα μετατραπεί σε χώρα υποδοχής αλλοδαπών μεταναστών κυρίως όμως από χώρες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης και από την Αλβανία. Τέλος, η εσωτερική μετανάστευση θα συνεχιστεί και θα χαρακτηριστεί από δύο βασικές μετακινήσεις πληθυσμών

- Πληθυσμοί ορεινών περιοχών μεταναστεύουν σε πεδινές περιοχές
- Πληθυσμοί αγροτικών περιοχών μεταναστεύουν σε αστικές περιοχές

Δευτερευόντως η εσωτερική μετανάστευση θα χαρακτηριστεί και από μετακινήσεις πληθυσμών από τα μικρότερα αστικά κέντρα στα μεγαλύτερα.

Σήμερα, εν έτει 2015, παρατηρούμε πως η χώρα μας δεν έπαψε να είναι χώρα υποδοχής μεταναστών και στις περισσότερες περιπτώσεις παράνομων που αναζητούν καταφύγιο από τους πολέμους και μια καλύτερη ζωή αλλά ούτε οι Έλληνες σταμάτησαν να μεταναστεύουν στο εξωτερικό. Από το 2009, από όταν δηλαδή η παγκόσμια οικονομική κρίση άγγιξε την χώρα μας πλήθος νεαρών ελλήνων και κυρίως γραμματιζόμενοι και μελλοντικοί επιστήμονες εγκαταλείπουν την χώρα μας και καταφεύγουν στο εξωτερικό για καλύτερες θέσεις εργασίας και καλύτερη ποιότητα ζωής.

Σημασία της γνώσης και της εκπαίδευσης

Ανέκαθεν, σε όλες τις χώρες του κόσμου η εκπαίδευση των πολιτών είναι ένα από τα πιο σημαντικά πράγματα για τα οποία μπορεί να μεριμνήσει ένα κράτος. Μέσω αυτής το κράτος δημιουργούσε ένα ανθρώπινο ειδικευμένο δυναμικό με αρκετά πλεονεκτήματα.

Δεν είναι λίγα τα παραδείγματα που μια χώρα έδωσε ιδιαίτερη βαρύτητα στην εκπαίδευση με δημόσιες δαπάνες (ΗΠΑ, 2005-2006) με σκοπό οι μαθητές που θα λάμβαναν την γνώση και την εκπαίδευση να βγουν ως νέοι παραγωγικοί πολίτες. Σύμφωνα με έρευνες μάλιστα από οικονομολόγους του Χάρβαρντ (Κατς, Γκόλντινγκ), διαπιστώθηκε πως η ταχεία αναβαθμιζόμενη παιδεία στην Αμερική από το 1915 έως το 1999 προσέδωσε ειδικευμένους εργαζόμενους με υψηλό επίπεδο σπουδών και αυτό συνέσφερε στην αύξηση του ΑΕΠ της χώρας σε ένα ποσοστό της τάξης του 10%.

Όσον αφορά την Ελλάδα, η χώρα μας υστερεί στους τομείς της παιδείας σε σχέση με άλλες χώρες. Τα σημεία που δείχνουν πως θέλουν βελτίωση είναι οι δημόσιες δαπάνες για την παιδεία, καθώς η Ελλάδα σαν χώρα έχει τις δυνατότητες και το επίπεδο εκπαίδευσης των πολιτών της είναι σε σχετικά καλά επίπεδα. Σε μια έρευνα του ΟΟΣΑ το 2004, μόνο το 4,06% του ΑΕΠ της Ελλάδας, προοριζόταν για εκπαιδευτικές δαπάνες, την ίδια ώρα που το αντίστοιχο ποσοστό της Ν. Κορέας άγγιζε το 8,20%.

Αν πάρουμε ως γνώμονα την σχέση παιδείας και παραγωγικότητας, αντιλαμβανόμαστε πως η Ελλάδα, από την στιγμή που υστερεί στην παιδεία (όχι σε αυτή καθαυτή αλλά στην μέριμνα και δαπάνη της), τότε και η παραγωγή της θα είναι το ίδιο αδύναμη. Κυρίως η πρωτοβάθμια και η δευτεροβάθμια εκπαίδευση είναι αυτές που δίνουν στον μαθητή-πολίτη την ικανότητα γραφής, ανάγνωσης και αναπτύσσουν τις δεξιότητες τους. Έπειτα, μέσω της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης το άτομο λαμβάνει τις πιο εξειδικευμένες γνώσεις που το βοηθούν να υποστηρίξει την επιστήμη την οποία μελετά.

Αντιλαμβανόμαστε λοιπόν, πως στην εποχή που ζούμε, σε μια παγκοσμιοποιημένη και ανταγωνιστική εποχή, η εκπαίδευση μπορεί να διαδραματίσει κυρίαρχο ρόλο στην παραγωγική δύναμη μια χώρας και συνεπώς στην καλύτερη ευημερία και διαβίωση των πολιτών της.

Πληθυσμιακή κινητικότητα στον Νομό Φλώρινας

Ο νομός της Φλώρινας, με πρωτεύουσα την Φλώρινα, ανήκει στην περιφέρεια της Δυτικής Μακεδονίας μαζί με τους νομούς Κοζάνης, Καστοριάς και Γρεβενών.

Ας ρίξουμε μια πρώτη ματιά στους αριθμούς των κατοίκων του νομού. Ο πληθυσμός των μόνιμων κατοίκων της Φλώρινας από το 1961 έως το 2001 παρουσίασε σημαντική μείωση. Πιο συγκεκριμένα, ο αριθμός των μόνιμων κατοίκων το 1961 άγγιζε τις 67356 ενώ την αμέσως επόμενη δεκαετία και μέχρι το 1971 έφτασε τις 52264. Ήταν μια σημαντική μείωση που οφείλεται κυρίως στην μετανάστευση των κατοίκων προς το εξωτερικό για καλύτερες συνθήκες διαβίωσης. Βέβαια, τις δύο επόμενες δεκαετίες, το 1981 (52470) και το 1991 (52331) υπήρχαν μικρές αυξομειώσεις που δεν είχαν ιδιαίτερη σημασία για να φτάσουμε στο 2001 όπου φαίνεται μια μικρή ανάκαμψη στην αύξηση των μόνιμων κατοίκων. Παρατηρούμε λοιπόν πως υπάρχει αρνητικό ισοζύγιο εκροών και εισροών στο νομό της Φλώρινας στο διάστημα 1961-2001.

Νομός Φλώρινας					
Χρονολογία	1961	1971	1981	1991	2001
Αριθμός μόνιμων κατοίκων	67356	52264	52470	52331	54112

Ας δούμε τώρα πώς συμπεριφέρεται ο πληθυσμός των μόνιμων κατοίκων όσον αφορά το μέρος στο οποίο κατοικεί. Πιο συγκεκριμένα, θέλουμε να δούμε πόσοι από τους μόνιμους κατοίκους κατοικούν στην πρωτεύουσα και παρακάτω θα δούμε πως χωρίζεται ο πληθυσμός αυτών στις αστικές, ημιαστικές και γεωργικές περιοχές.

Νομός Φλώρινας					
Χρονολογία	1961	1971	1981	1991	2001
Αριθμός κατοίκων πρωτεύουσας	11933	11164	12562	12768	(δεν υπάρχουν στοιχεία)

Παρατηρούμε στον παραπάνω πίνακα πως ο αριθμός των κατοίκων της πρωτεύουσας σε σχέση με τον αριθμό μόνιμων κατοίκων για την χρονολογία του 1961 είναι μικρός καθώς μόνο οι 11933 από τους 67356 κατοίκους μένουν στην πρωτεύουσα του νομού. Ο αριθμός των κατοίκων της πρωτεύουσας τείνει προς την αύξηση το 1981 (12562 κάτοικοι πρωτεύουσας στους 52470 μόνιμους κατοίκους) και το 1991 (12768 κάτοικοι πρωτεύουσας στους 52331 μόνιμους κατοίκους). Ενδιάμεσα υπάρχει σχετικά μικρή μείωση το 1971 που άγγιξε τις 11164 κατοίκους, όταν ο αριθμός των μόνιμων κατοίκων έχει μειωθεί σημαντικά από το 1961 και έφτασε τους 52264, ενώ για το 2001 δεν έχουμε επαρκή στοιχεία. Αντιλαμβανόμαστε πως ακόμα κι αν υπήρξε μείωση των μόνιμων κατοίκων και σχετικά μικρή αύξηση στους κατοίκους της πρωτεύουσας τις δεκαετίες αυτές, η αναλογία μόνιμων και κατοίκων πρωτεύουσας είναι μικρή και βλέπουμε πως υπάρχει μικρή τάση συγκέντρωσης των κατοίκων προς τα αστικά κέντρα του νομού.

Ας δούμε λοιπόν στον παρακάτω πίνακα την διαφορά που υπάρχει στον αστικό και στον γεωργικό πληθυσμό.

Νομός Φλώρινας					
Χρονολογία	1961	1971	1981	1991	2001
Αστικός πληθυσμός	12004	11172	12573	12622	18962
Ημιαστικός πληθυσμός	6128	3822	3404	3390	(δεν υπάρχουν στοιχεία)
Γεωργικός πληθυσμός	49224	37270	36453	37135	35806

Στον συγκεκριμένο και αναλυτικότερο πίνακα θα δούμε πως το μεγαλύτερο μέρος των μόνιμων κατοίκων συγκεντρώνεται σε γεωργικούς τόπους, καθώς ο νόμος της Φλώρινας ενδείκνυται για την γεωργική του παραγωγή. Στα ημιαστικά κέντρα φαίνεται να υπάρχει μικρός αριθμός κατοίκων που παρουσιάζει μείωση σχεδόν 55% από το 1961 που έφτανε τις 6128 έως το 1991 που φτάνει τις 3390, ενώ ενδιάμεσα το 1971 και το 1981 σημειώθηκε μικρή μείωση, από τις 3822 μειώθηκε στις 3404 αντίστοιχα, για το 2001 δεν υπάρχουν επαρκή στοιχεία. Αν δούμε λοιπόν τον γεωργικό πληθυσμό σε σύγκριση με τον αστικό θα καταλήξουμε πως ενώ ο πρώτος μειώνεται ο δεύτερος αυξάνεται ουσιαστικά. Πιο συγκεκριμένα, το διάστημα 1961 έως το 2001 ο γεωργικός πληθυσμός μειώθηκε κατά 27% περίπου (από τις 49224 μειώθηκε στις 35806) ενώ ο αστικός πληθυσμός το ίδιο διάστημα σημείωσε σημαντική αύξηση και από τις 12004 το 1961 έφτασε τις 18962 το 2001. Η μείωση του γεωργικού πληθυσμού μετά από 1961, παρουσίασε το μεγαλύτερο ποσοστό της το 1971 (περίπου 25% μείωση) όπου από τις 49224 έφτασε τις 37270 και με μικρής τάξης αυξομειώσεις (1981 ήταν 36453 και το 1991 έφτασε τις 37185) έφτασε στον αριθμό του 2001. Από την άλλη, τα μεγέθη του αστικού πληθυσμού παρουσίασαν σταδιακές αυξομειώσεις από το 1961 που ήταν 12004 έως την μεγάλη αύξηση του 2001 που άγγιξε τις 18962 κατοίκους. Πιο συγκεκριμένα, το 1971 το πλήθος των κατοίκων των αστικών κέντρων μειώθηκε στις 11172 όπως και οι υπόλοιποι πληθυσμοί καθώς υπήρξαν ρεύματα εκροής μεταναστών από τον νομό Φλώρινας, και αυξήθηκε σταδιακά το 1981 (12573) και το 1991 (12622) για να φτάσει στη μεγάλη

αύξηση του 2001. Συμπεραίνουμε λοιπόν, πως ενώ υπάρχει η διάθεση των κατοίκων του νομού να βρεθούν στα αστικά κέντρα του, οι γεωργικές περιοχές συγκεντρώνουν τον μεγαλύτερο πληθυσμό του και στις πέντε καταγραφές.

Ας δούμε τώρα την πυκνότητα του πληθυσμού που παρουσιάζει ο νομός της Φλώρινας.

Νομός Φλώρινας					
Χρονολογία	1961	1971	1981	1991	2001
Πυκνότητα πληθυσμού, κάτοικοι ανά τ. χλμ.	36,5	28,3	27,5	27,5	28,1

Παρατηρούμε πως μαζί με την σημαντική μείωση του πληθυσμού την περίοδο 1961-1971 μειώνεται αναλογικά και ο αριθμός των κατοίκων ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο και από τους 36,5 φτάνει τους 28,3 αντίστοιχα. Το 1981 μειώνεται και άλλο και φτάνει τους 27,5 κατοίκους και παραμένει σταθερός και το 1991. Το 2001 παρουσιάζει μια μικρή αύξηση και φτάνει τους 28,1 κατοίκους ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο. Σύμφωνα με τα παραπάνω δεδομένα, καταλήγουμε πως και πριν αλλά και μετά την μείωση του πληθυσμού ο νομός της Φλώρινας αποτελεί μια αραιοκατοικημένη περιοχή στο σύνολο του. Εάν όμως δούμε τα αποτελέσματα αυτά σε σύγκριση με τους άλλους τρεις νομούς της Δυτικής Μακεδονίας (νομοί Κοζάνης, Καστοριάς, Γρεβενών), θα δούμε πως ο νομός της Φλώρινας είναι πιο πυκνοκατοικημένος σε σχέση με τον νομό Γρεβενών (μέγιστος αριθμός κατοίκων ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο 18,7 κάτοικοι το έτος 1961 και χαμηλότερος 14,21 την χρονιά του 2001) και κυμαίνεται σχεδόν στα ίδια επίπεδα με την Καστοριά (μέγιστος αριθμός κατοίκων ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο 31,22 την χρονιά 2001 και χαμηλότερος 27 την χρονιά 1971). Σε σχέση με τον νομό Κοζάνης τώρα δεν υπάρχει καμία σύγκριση καθώς είναι ο πιο πυκνοκατοικημένος της Δυτικής Μακεδονίας με υψηλότερο αριθμό κατοίκων ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο 42,6 το 1961 και χαμηλότερο 38 την χρονιά 1971.

Επίσης, υπάρχουν στοιχεία για τις χρονολογίες του 1981,1991 και 2001 που δείχνουν την φυσική αύξηση του πληθυσμού ανά χιλιόμετρο κατοίκους.

Νομός Φλώρινας			
Χρονολογία	1981	1991	2001
Φυσική αύξηση του πληθυσμού ανά χιλίους κατοίκους	2,9	-0,6	-0,4

Πιο συγκεκριμένα και σύμφωνα με τον παραπάνω πίνακα, το 1981 ο εν λόγω αριθμός φτάνει το 2,9 ενώ τις άλλες δυο χρονολογίες σχηματίζει αρνητικά δεδομένα φτάνοντας το 1991 το -0,6 και το 2001 το -0,4. Εδώ φαίνεται η υπογεννητικότητα του νομού που συμβάλλει αρνητικά στην αύξηση του πληθυσμού. Για τις χρονολογίες του 1961 και 1971 δεν υπάρχουν επίσημα στοιχεία και καταγραφές.

Εκπαιδευτικά Μεγέθη και μαζικοποίηση δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στο νομό Φλώρινας

Μαθητικό δυναμικό και μορφωτικό επίπεδο

Ξεκινώντας λοιπόν θα ήταν χρήσιμο να δούμε πρώτα τα συνολικά μεγέθη του μορφωτικού επιπέδου των πολιτών της περιφέρειας της Δυτικής Μακεδονίας σε σύγκριση με τα αντίστοιχα ολόκληρης της χώρας. Τα στοιχεία που θα χρησιμοποιήσουμε αφορούν τις χρονολογίες 1991 και 2001.

Μορφωτικό επίπεδο	Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας		Ελλάδα	
	1991	2001	1991	2001
Αναλφάβητοι	10,62%	4,37%	9.87%	4.48%
Δεν τελείωσαν το δημοτικό-γνωρίζουν γραφή, ανάγνωση	20,16%	11,05%	15,37%	7,77%
Απόφοιτοι στοιχειώδους εκπαίδευσης	35.38%	46.17%	28.36%	37.83%
Απόφοιτοι μέσης εκπαίδευσης	24.97%	24.70%	33.86%	30.32%
Πτυχιούχοι ανωτέρων σχολών	0.53%	3.03%	0.99%	4.38%
Πτυχιούχοι ΤΕΙ	1.87%	3.23%	1.96%	3.90%
Πτυχιούχοι ανωτάτων σχολών	6.33%	7.19%	9.01%	10.33%
Μεταπτυχιακό – Διδακτορικό	0.13%	0.26%	0.59%	1.00%

Με βάση τον παραπάνω πίνακα βλέπουμε πως η περιφέρεια της Δυτικής Μακεδονίας δεν διαφέρει πολύ από το σύνολο της χώρας όσον αφορά το μορφωτικό επίπεδο των πολιτών της. Φαίνεται ότι δεν υπολείπεται σημαντικά σε κάποιο τομέα σημαντικό για

την ανάπτυξη του μορφωτικού επιπέδου των πολιτών, με εξαίρεση τους πτυχιούχους ανωτάτων σχολών και τους κατόχους μεταπτυχιακών- διδακτορικών τίτλων. Βέβαια, κάτι άλλο πιο σημαντικό που θα παρατηρήσουμε είναι πως και στην Δυτική Μακεδονία αλλά και στο σύνολο της χώρας μας τα θετικά μεγέθη αυξάνονται από το 1991 προς το 2001. Για παράδειγμα, στην Δυτική Μακεδονία το ποσοστό των πτυχιούχων ανωτάτων σχολών το 1991 είναι στο 6,33% ενώ το 2001 σημειώνει αύξηση και αγγίζει το 7,19% το ίδιο συμβαίνει στο συγκεκριμένο πεδίο και στο σύνολο της χώρας όπου το 1991 το ποσοστό αυτό είναι 9,01% και το 2001 αγγίζει το 10,33%. Αντίθετα, κάτι ακόμα ενθαρρυντικό είναι το γεγονός πως στα αρνητικά πεδία του μορφωτικού επιπέδου όπως για παράδειγμα στο πεδίο του αναλφαριθμητισμού από το 1991 προς το 2001 τα ποσοστά μειώνονται σημαντικά και στην Δυτική Μακεδονία, από 10,62% σε 4,37% αλλά και στο σύνολο της χώρας, από 9,87% μειώνεται σε 4,48%.

Ας δούμε τώρα κάποια στοιχεία για το μαθητικό δυναμικό της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης του νομού της Φλώρινας πάλι για τις χρονολογίες 1991 και 2001. Ο μαθητικός πληθυσμός της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ανά χιλίους κατοίκους λοιπόν στον νόμο Φλώρινας φτάνει τους 58,48 το έτος 1991 ενώ παρουσιάζει σημαντική αύξηση το 2001 και αγγίζει τους 72,2 μαθητές δευτεροβάθμιας ανά χιλίους κατοίκους.

Νομός Φλώρινας		
Χρονολογία	1991	2001
Μαθητικό δυναμικό 2^ο β^αθμιας εκπαίδευσης ανά χιλίους κατοίκους	58,48	72,20

Παίρνοντας τα δεδομένα του παραπάνω πίνακα και συγκρίνοντάς τα με τα αντίστοιχα των άλλων νομών της Δυτικής Μακεδονίας μόνο για το έτος 1991 θα δούμε πως η Φλώρινα έχει το μικρότερο αριθμό μαθητών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης καθώς υπολείπεται των υπόλοιπων τριών νομών. Πιο συγκεκριμένα, στην κορυφή της σχετικής κατάταξης βρίσκεται ο νομός Καστοριάς με περίπου 73 μαθητές και ακολουθούν οι νομοί Κοζάνης και Γρεβενών με περίπου 70 και 63 μαθητές δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ανά χιλίους κατοίκους αντίστοιχα.

Παρακάτω και αφού έγινε αρχικά μια εκτίμηση του μορφωτικού επιπέδου στο σύνολο της Δυτικής Μακεδονίας και ολόκληρης της Ελλάδος, ήρθε η ώρα να δούμε τους αριθμούς της Φλώρινας πάνω στα διάφορα πεδία του μορφωτικού επιπέδου τις χρονολογίες 1991 και 2001.

Ας πάρουμε τα πράγματα από την αρχή όμως. Οι αναλφάβητοι στο νομό Φλώρινας το 1991 φτάνουν τους 10219, αριθμός πολύ μεγάλος και σε σχέση με τον πληθυσμό μόνιμων κατοίκων (52331) του νομού. Ωστόσο αυτός ο αριθμός θα μειωθεί σημαντικά μέσα στην δεκαετία για να πέσει στους 5472 αναλφάβητους το 2001. Έπειτα, βλέποντας τους αποφοίτους του δημοτικού θα δούμε πως ενώ το 1991 ο αριθμός τους φτάνει τους 21507 το 2001 μειώνεται και πέφτει στους 18283 αποφοίτους. Αυτό συμβαίνει επειδή σύμφωνα με μελέτες στους μαθητές δημοτικού στο νομό Φλώρινας την περίοδο 1990-200 υπάρχει μια συνεχής καθοδική πορεία που ξεκινάει από περίπου 84 μαθητές δημοτικού ανά χιλίους κατοίκους το 1990 για να φτάσει στο έτος 2000 με περίπου 54 μαθητές ανά χιλίους κατοίκους. Αυτή η καθοδική τάση στους μαθητές δημοτικού παρατηρείται και στους τέσσερις νομούς της Δυτικής Μακεδονίας την συγκεκριμένη περίοδο. Παρακάτω, θα παρατηρήσουμε ακόμα μια αύξηση που υπάρχει στους αποφοίτους γυμνασίου αυτή τη φορά. Το 1991 ο αριθμός αυτών που κατείχαν απολυτήριο γυμνασίου έφτανε τις 4311 ενώ το 2001 αυξήθηκε αγγίζοντας τις 5307. Όσον αφορά το λύκειο (γενικό και επαγγελματικό) τώρα, θα δούμε πως έχουμε ακόμα μια αύξηση στους κατόχους απολυτηρίων λυκείου καθώς το 1991 ο αριθμός τους έφτανε τους 5231 κατόχους ενώ το 2001 υπέστη αύξηση και έφτασε τους 7330. Πτυχίο ΑΕΙ το 1991 κατείχαν 2152 άτομα ενώ το 2001 γνώρισε μια μικρή αύξηση και υπήρχαν 3126 πολίτες στον νομό Φλώρινας με πτυχίο ΑΕΙ. Παρόμοια και τα αποτελέσματα που αφορούν τους κατόχους πτυχίου ΤΕΙ καθώς από 675 άτομα που είχαν πτυχία ΤΕΙ το 1991 αυξήθηκαν και το 2001 έφτασαν τους 1300. Ακόμα, αν και υπάρχουν πολύ μικρά νούμερα και φαίνεται η εκπαίδευση των Φλωρινιωτών να σταματάει στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, το 1991 υπήρχαν μόλις 31 άτομα που κατείχαν «μάστερ» και γνώρισε και αυτός ο τομέας μια αύξηση καθώς το 2001 υπήρχαν 57 άτομα που κατείχαν τον συγκεκριμένο τίτλο σπουδών. Επίσης, θα πληροφορηθούμε πως αυξήθηκε αρκετά το ενδιαφέρον των ατόμων και για την επαγγελματική εκπαίδευση συνεπώς αυξήθηκαν και οι κατέχοντες πτυχίου ΤΕΛ (Τεχνικό Επαγγελματικό Λύκειο) και ΤΕΣ (Τεχνική Επαγγελματική Σχολή). Πιο συγκεκριμένα, το 1991 οι πολίτες που είχαν πτυχίο από

ΤΕΛ έφταναν τους 613 και αυτοί που είχαν πτυχίο από ΤΕΣ τους 916, και στα δύο πεδία υπήρξε μια αύξηση, μεγαλύτερη στην πρώτη περίπτωση όπου τώρα το 2001 πτυχίο ΤΕΛ είχαν 2194 άτομα και μικρότερη στην δεύτερη όπου πλέον το 2001 πτυχίο ΤΕΣ είχαν 1447 άτομα.

Νομός Φλώρινας		
Χρονολογία	1991	2001
Αναλφάβητοι	10219	5472
Απολυτήριο Δημοτικού	21507	18283
Απολυτήριο Γυμνασίου	4311	5307
Απολυτήριου Λυκείου (Γεν.- Επα. Λ.)	5231	7330
Πτυχίο ΑΕΙ	2152	3126
Πτυχίο ΤΕΙ	675	1300
Μάστερ	31	57
Πτυχίο ΤΕΛ	613	2194
Πτυχίο ΤΕΣ	916	1447

Με βάση όλα τα παραπάνω που αναλύουν τον πίνακα, παρατηρούμε πως ο νομός Φλώρινας την περίοδο 1991-2001 παρουσιάζει σημαντική πρόοδο στο μορφωτικό επίπεδο των πολιτών του καθώς και βλέπουμε μεγάλη μείωση του αναλφαβητισμού αλλά και πολλές αυξήσεις στους αριθμούς των κατόχων απολυτηρίων της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (γυμνάσιο, γενικό και επαγγελματικό λύκειο) αλλά και αυξήσεις σε κατόχους πτυχίων ΑΕΙ – ΤΕΙ και τεχνικών επαγγελματικών σχολών και λυκείων ΤΕΣ – ΤΕΛ. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα ωστόσο παρατηρείται πως η πλειοψηφία των μαθητών που αποφοιτούν από την τριτοβάθμια εκπαίδευση σταματάει τις σπουδές τις εκεί καθώς μόνο διψήφιοι αριθμοί μαθητών προχωρούν μετέπειτα την εκπαίδευση τους προκειμένου να αποκτήσουν τίτλο σπουδών επιπέδου «μάστερ».

Μαθητική Διαρροή

Με τον συγκεκριμένο όρο «μαθητική διαρροή» εννοούμε την πρόωρη εγκατάλειψη του σχολείου από τους μαθητές. Συνήθως προάγεται μέσω δυσμενών κοινωνικών και οικονομικών συνθηκών και έχει ως αποτέλεσμα την απαξίωση του ατόμου. Οι καταγραφές που εστιάζουν στην μαθητική διαρροή της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (καθώς η διαρροή στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση έχει σχεδόν εξαλειφθεί εκτός μερικών εξαιρέσεων) ξεκίνησαν περίπου στα μέσα της περιόδου 1980-1990. Όσον αφορά την μαθητική διαρροή γενικά στην Ελλάδα, τα αποτελέσματα των ερευνών παρουσιάζουν μια σταδιακή μείωση στα άτομα που εγκαταλείπουν την εκπαίδευσή τους. Η Ελλάδα στην εν λόγω κατάταξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης κατέχει μια σχετικά καλή θέση, έχει όμως πολλά περιθώρια βελτίωσης.

Τα ποσοστά του νομού της Φλώρινας συνάδουν με την γενική μείωση των αντίστοιχων ποσοστών σε όλη την χώρα. Πιο συγκεκριμένα, παρατηρήθηκαν τρεις «φουρνιές» μαθητών και ξεκινώντας από την σχολική χρονιά του 1987-1988 η μαθητική διαρροή άγγιξε το 9,72%. Στις μετέπειτα έρευνες, την χρονιά του 1991-1992 η μαθητική διαρροή σε όλες τις εκπαιδευτικές βαθμίδες μειώθηκε και έφτασε το 5,99% ενώ πέντε χρόνια αργότερα και την χρονιά 1997-1998 η μαθητική διαρροή μειώθηκε ακόμα περισσότερο πέφτοντας στο 3,95%. Τα ποσοστά αυτά που παρουσιάζουν συνεχή πτωτική πορεία είναι ενδεικτικά της ανάπτυξης του νομού και της τάσης των Φλωρινιωτών να αποκτήσουν ένα καλύτερο μορφωτικό υπόβαθρο που όπως θα δούμε παρακάτω θα έχει θετικό αντίκρισμα στην μείωση της ανεργίας και στην αγορά εργασίας.

Νομός Φλώρινας			
Χρονική περίοδος	1987-1988	1991-1992	1997-1998
Μαθητική διαρροή	9,72%	5,99%	3,95%

Αφού εξετάσαμε κάποια γενικά στοιχεία για την μαθητική διαρροή του νομού σε όλες τις εκπαιδευτικές βαθμίδες θα ήταν ενδιαφέρον να επικεντρωθούμε στην μαθητική διαρροή στην δευτεροβάθμια εκπαίδευση και να συγκρίνουμε τα ποσοστά του με τα αντίστοιχα των άλλων νομών της Δυτικής Μακεδονίας.

Ξεκινώντας λοιπόν, έχουμε αποτελέσματα ερευνών που αφορούν την μαθητική διαρροή του νομού Φλώρινας στο γυμνάσιο για πέντε σχολικές χρονιές. Την χρονιά 1987-1988 ο νομός παρουσιάζει μαθητική διαρροή 9,72% και φαίνεται να είναι σε καλύτερη θέση από τους νομούς Καστοριάς και Γρεβενών που παρουσιάζουν μαθητική διαρροή στο γυμνάσιο σε ποσοστά της τάξης 14,17% και 13,54% αντίστοιχα. Την καλύτερη θέση στην κατάταξη την χρονιά αυτή την έχει ο νομός Κοζάνης καθώς το ποσοστό μαθητικής διαρροής είναι στο 8%. Την περίοδο 1989-1990 το ποσοστό της Φλώρινας αυξάνεται και φτάνει το 10,27% την στιγμή που οι υπόλοιποι νομοί γνωρίζουν μείωση στα ποσοστά τους. Πιο συγκεκριμένα, στον νομό της Κοζάνης ξεκινάει η σταδιακή μείωση και το ποσοστό πέφτει στο 6,4% ενώ μεγάλη πτώση φαίνεται στο ποσοστό της Καστοριάς που έπεσε στο 8,8%. Στον νομό Γρεβενών η μαθητική διαρροή μειώνεται και πέφτει στο 11,85%. Τώρα την μαθητική χρονιά 1991-1992 το ποσοστό μαθητικής διαρροής στην Φλώρινα μειώνεται αρκετά και πέφτει στο 5,99% ενώ σταδιακή μείωση παρουσιάζει και ο νομός Κοζάνης και το ποσοστό του πέφτει στο 4,29%. Ενώ και η μαθητική διαρροή στην Καστοριά μειώνεται σταδιακά και φτάνει το 7,02% υπάρχει μια μικρή αύξηση στο ποσοστό των Γρεβενών και φτάνει το 12,41%. Στην επόμενη έρευνα που αφορά την περίοδο 1997-1998 στον νομό της Φλώρινας συνεχίζεται η μείωση και το ποσοστό φτάνει το 3,95%. Σημαντική πτώση του ποσοστού της μαθητικής διαρροής εντοπίζουμε στον νομό των Γρεβενών που σχεδόν εξαλείφεται η μαθητική διαρροή και πέφτει στο ποσοστό του 1,3%. Μεγάλες πτώσεις έχουμε και στους νομούς της Κοζάνης και της Καστοριάς όπου τα ποσοστά πέφτουν στο 1,51% και στο 4,27% αντίστοιχα. Δύο χρόνια αργότερα βλέπουμε μικρές αυξήσεις στον νομό Φλώρινας και Κοζάνης και τα ποσοστά μαθητικής διαρροής φτάνουν το 4,38% και το 1,83% αντίστοιχα. Λίγο μεγαλύτερη αύξηση δέχεται το ποσοστό του νομού Γρεβενών που αγγίζει το 3,02%. Η μαθητική διαρροή στην Καστοριά συνεχίζει την σταθερή πτωτική της πορεία και πέφτει στο ποσοστό του 3,62%.

Μαθητική Διαρροή γυμνασίου	Νομός Φλώρινας	Νομός Κοζάνης	Νομός Καστοριάς	Νομός Γρεβενών
1987 – 1988	9,72%	8%	14,7%	13,54%
1989 – 1990	10,27%	6,4%	8,8%	11,85%
1991 – 1992	5,99%	4,29%	7,02%	12,41%
1997 – 1998	3,95%	1,51%	4,27%	1,3%
2000 – 2001	4,38%	1,83%	3,62%	3,02%

Με βάση όλα τα παραπάνω βλέπουμε πως το ποσοστό της μαθητικής διαρροής του νομού Φλώρινας μέσα από αυξομειώσεις κατά την διάρκεια της περιόδου 1987-2001 έφτασε στο 4,38% το 2001 που είναι το υψηλότερο από τους υπόλοιπους τρεις νομούς της Δυτικής Μακεδονίας. Ωστόσο είναι ενθαρρυντικό πως την στιγμή που ο μέσος όρος μαθητικής διαρροής του 2001 σε ολόκληρη την χώρα είναι το 6,09% το ποσοστό του νομού είναι κάτω από αυτόν τον μέσο όρο.

Τώρα και όσον αφορά την μαθητική διαρροή του νομού Φλώρινας στο λύκειο υπάρχει μια έρευνα για την περίοδο 2000 – 2001 θα δούμε πως ο νομός της Φλώρινας έχει το δεύτερο μικρότερο ποσοστό μαθητικής διαρροής και φτάνει το 1,33% σε σύγκριση με τους άλλους νομούς της Δυτικής Μακεδονίας. Πιο συγκεκριμένα, τα Γρεβενά έχουν μηδαμινό ποσοστό μαθητικής διαρροής 0% και η Κοζάνη είναι λίγο πάνω από την Φλώρινα με ποσοστό 1,36%. Τέλος, η Καστοριά έχει το μεγαλύτερο ποσοστό μαθητικής διαρροής στο λύκειο, 3,57% που ξεπερνάει και τον μέσο όρο του αντίστοιχου ποσοστού ολόκληρης της χώρας ο οποίος είναι 3,32%. Για ακόμα μια φορά η Φλώρινα και το ποσοστό της στην μαθητική διαρροή του λυκείου είναι αρκετά κάτω από τον γενικό μέσο όρο της Ελλάδος και αυτό είναι ακόμα ένα ενθαρρυντικό στοιχείο.

Μαθητική Διαρροή λυκείου	Νομός Φλώρινας	Νομός Κοζάνης	Νομός Καστοριάς	Νομός Γρεβενών	Σύνολο Ελλάδας
2000 – 2001	1,33%	1,36%	3,57%	0%	3,32%

Κλείνοντας με την μαθητική διαρροή θα δούμε το ποσοστό αυτής στα Τεχνικά Επαγγελματικά Εκπαιδευτήρια του νομού Φλώρινας την περίοδο 2000 – 2001 σε σύγκριση με τον μέσο όρο και της Δυτικής Μακεδονίας αλλά και ολόκληρης της χώρας. Πιο συγκεκριμένα, το ποσοστό της μαθητικής διαρροής στο ΤΕΕ στον νομό της Φλώρινας αγγίζει ένα μεγάλο ποσοστό της τάξης του 22,62% που ξεπερνάει τα επίσης μεγάλα αντίστοιχα ποσοστά της Δυτικής Μακεδονίας και της Ελλάδος που είναι το 20,13% και το 20,28% αντίστοιχα.

Μαθητική Διαρροή ΤΕΕ	Νομός Φλώρινας	Μέσος όρος Δυτικής Μακεδονίας	Μέσος όρος Ελλάδος
2000 – 2001	22,62%	20,13%	20,28%

Με αυτά τα αποτελέσματα και κυρίως από το ποσοστό της Φλώρινας αναδεικνύεται και η ανεπάρκεια μέσων, υλικών και αποδοτικότητας που χαρακτηρίζουν την επαγγελματική εκπαίδευση στον νομό εκείνη την περίοδο.

Σχολικές επιδόσεις

Σε έρευνες που έγιναν στις επιδόσεις των μαθητών στις πανελλήνιες εξετάσεις σε όλη την Ελλάδα, τα αποτελέσματα ήταν αρκετά ικανοποιητικά και είναι ίσως το μοναδικό στοιχείο που μας δίνει την δυνατότητα να μπορούμε να αξιολογήσουμε το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα.

Οι έρευνες αυτές αφορούν τις πανελλήνιες εξετάσεις του 1990 και του 1991. Με μια καλύτερη ματιά και αν επικεντρωθούμε στην περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας και πόσο μάλλον στον νομό που εξετάζουμε, της Φλώρινας, θα δούμε πως στην έρευνα του 1990 η Φλώρινα οι επιδόσεις του μαθητικού της δυναμικού υπολείπονται αρκετά από τους νομούς Κοζάνης και Καστοριάς. Πιο συγκεκριμένα, ο νομός της Φλώρινας κατέλαβε την 43^η θέση μέσα στους 54 νομούς της Ελλάδος και σίγουρα είναι μια άσχημη θέση στην πανελλήνια κατάταξη. Συγκριτικά, οι νομοί της Κοζάνης και της Καστοριάς κατέλαβαν την 30^η και 34^η θέση αντίστοιχα, ενώ τα Γρεβενά ήταν δίπλα στον νομό της Φλώρινας με λίγο καλύτερες επιδόσεις και κατέλαβε την 42^η θέση. Βλέπουμε πως παρά τις καλύτερες επιδόσεις των άλλων νομών της Δυτικής Μακεδονίας σε σχέση με τον νομό Φλώρινας, το αποτέλεσμα των θέσεων δεν είναι και το καλύτερο.

Πανελλήνιες 1990	Νομός Φλώρινας	Νομός Κοζάνης	Νομός Καστοριάς	Νομός Γρεβενών
Κατάταξη	43 ^η Θέση	30 ^η Θέση	34 ^η Θέση	42 ^η Θέση

Αντίθετα, ένα χρόνο μετά και στις πανελλήνιες του 1991, ο νομός Φλώρινας ανεβαίνει πολλές θέσεις επιτυχίας εξαιτίας των πολύ καλών αποτελεσμάτων των υποψηφίων του. Κατέλαβε την 26^η θέση και άφησε πίσω του τους άλλους τρεις νομούς όπου η Κοζάνη κατέλαβε την 34^η, η Καστοριά την 49^η και τα Γρεβενά δεν μετακινήθηκαν από την 43^η θέση. Βλέπουμε πως σε μια χρονιά που οι υπόλοιποι νομοί της Δυτικής Μακεδονίας κατέλαβαν άσχημες θέσεις και πέτυχαν κατώτερες επιδόσεις από την περσινή, ο νομός Φλώρινας και το μαθητικό δυναμικό που συμμετείχε στις πανελλήνιες πέτυχαν πολύ υψηλότερα ποσοστά από την προηγούμενη χρονιά. Εδώ φαίνεται η ζήτηση που είχε τότε από τους Φλωρινιώτες η τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Πανελλήνιες 1991	Νομός Φλώρινας	Νομός Κοζάνης	Νομός Καστοριάς	Νομός Γρεβενών
Κατάταξη	26 ^η Θέση	34 ^η Θέση	49 ^η Θέση	42 ^η Θέση

Συνεχίζοντας την συγκριτική μας μελέτη σε επιδόσεις των πανελληνίων εξετάσεων, σε μια έρευνα που έγινε μια δεκαετία μετά και την περίοδο 2000 – 2001, τα αποτελέσματα φαίνεται να έχουν αντιστραφεί κατά πολύ. Πιο συγκεκριμένα, οι επιδόσεις του νομού Φλώρινας τον κατατάσσουν στην 33η θέση λίγο πιο πάνω από τον νομό της Καστοριάς που κατέλαβε την 42η θέση. Παρατηρούμε, την μεγάλη βελτίωση του νομού Κοζάνης που κατέλαβε την 5η θέση στην γενική κατάταξη, ενώ μας εκπλήσσει ιδιαίτερα η 1η θέση του νομού Γρεβενών. Είναι σημαντικό να υπάρχουν καλές επιδόσεις και μεγάλα ποσοστά και στους τέσσερις νομούς της Δυτικής Μακεδονίας. Βέβαια, στην περίπτωση των Γρεβενών, χωρίς να αμφισβητούμε τις πολύ καλές επιδόσεις, παίζει ρόλο και ο πολύ μικρός αριθμός υποψηφίων – συμμετεχόντων στις πανελλήνιες εξετάσεις του 2001 (μόλις 139 υποψήφιοι). Η θέση της Φλώρινας μας προβληματίζει όσον αφορά τις χαμηλές

επιδόσεις ωστόσο είναι ενθαρρυντικό το γεγονός πως οι υποψήφιοι σε ποσοστό περίπου 83% ακολούθησαν σπουδές στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, και φαίνεται για ακόμα μια φορά το ενδιαφέρον και η ζήτηση των Φλωρινιωτών για σπουδές σε ΑΕΙ και ΤΕΙ παρά το ότι στόχευαν σε πολλές χαμηλόβαθμες σχολές.

Νομός Φλώρινας	Θέση	Ποσοστό επιτυχίας – Ακολούθησαν τριτοβάθμια εκπαίδευση
Πανελλήνιες 2000 – 2001	33 ^η	83%

Εργατικό δυναμικό – άνεργοι Νομού Φλώρινας

Μετά από τις σχολικές επιδόσεις που αναλύσαμε παραπάνω, θα ήταν χρήσιμο να δούμε και κάποιες πληροφορίες για τον νομό όσων αφορά το εργατικό δυναμικό του και την ανεργία και κάποια άλλα χρήσιμα στοιχεία. Τα στοιχεία που προκύπτουν από τις έρευνες μας δείχνουν το εργατικό δυναμικό που υπάρχει στην Φλώρινα για τις χρονολογίες 1961, 1971, 1981, 1991, 2001. Πιο συγκεκριμένα, αν πάρουμε με την σειρά τις χρονολογίες αυτές θα δούμε πως από το 1961 που το εργατικό δυναμικό έφτανε τις 32290 το 1971 μειώθηκε κατακόρυφα και έπεσε στις 19292, τις ίδιες χρονολογίες αξίζει να σημειωθεί πως υπήρχε και μεγάλη μείωση του πληθυσμού όπως καταγράφεται παραπάνω. Έπειτα, το 1981 θα μειωθεί πολύ λίγο ο αριθμός του εργατικού δυναμικού και θα φτάσει τους 19019 ωστόσο είναι ενθαρρυντικό πως αποτελούν και το 87% του ΑΕΠ της χώρας. Το 1991 τώρα συνεχίζεται η μείωση και ο αριθμός του εργατικού δυναμικού πέφτει στις 18880 και σε αυτήν την περίπτωση όμως είναι ενθαρρυντικό πως συνεχίζει να αποτελεί το μεγάλο ποσοστό του ΑΕΠ καθώς φτάνει το 83% αυτού. Ακόμα το ποσοστό των ανέργων του εργατικού δυναμικού φτάνει μόλις το 12% και είναι άλλο ένα σημαντικό στοιχείο που μπορεί να φαίνεται πως υπάρχει μικρός αριθμός εργατικού δυναμικού ωστόσο η πλειοψηφία αυτού εργάζεται κανονικά. Τέλος, στην καταγραφή του 2001, το εργατικό δυναμικό γνωρίζει αύξηση και ανέρχεται στις 20506 και συνεχίζει να αποτελεί μεγάλο μέρος του ΑΕΠ με 77% και επίσης για ακόμα μια φορά το ποσοστό των ανέργων παραμένει σε χαμηλά επίπεδα φτάνοντας το 13%. Στο σημείο αυτό ενδιαφέρον θα ήταν να

δούμε και το δηλωθέν εισόδημα κατά κεφαλήν για τις χρονιές 1961, 1971, 1981. Το νόμισμα της Ελλάδος τότε ήταν η δραχμή και θα δούμε πως από τις 8145 δραχμές που δήλωνε ο κάτοικος της Φλώρινας το 1961 έφτασε στο 1981 και δήλωνε 136057 δραχμές. Παρατηρείται μια πολύ μεγάλη αύξηση, με ενδιάμεση καταγραφή τις 21059 το 1971, που είναι ενδεικτικό για την οικονομική πορεία του νομού τότε αλλά και ολόκληρης της Ελλάδος και φανερώνει πού θετικά χαρακτηριστικά.

Νομός Φλώρινας	1961	1971	1981	1991	2001
Εργατικό δυναμικό	32290	19292	19019	18880	20506
Άνεργοι	-	-	-	12%	13%
ΑΕΠ της Ελλάδος	-	-	87%	83%	77%

Νομός Φλώρινας	1961	1971	1981
Δηλωθέν εισόδημα ανά κάτοικο	8145 δραχμές	21059 δραχμές	136057 δραχμές

Στο σημείο αυτό και αφού έχουμε δει τις τάσεις του νομού όσον αφορά τον πληθυσμό, την κινητικότητα του, τις επιδόσεις σε πανελλήνιες εξετάσεις, το εργατικό δυναμικό κ.α. θα ήταν χρήσιμο να δούμε και πού κατατάσσεται ο νομός Φλώρινας στον Συνθετικό Δείκτη Ευημερίας και Ανάπτυξης (ΣΔΕΑ). Το ΣΔΕΑ είναι ένας δείκτης που μπορεί να μας δώσει πολλά συμπεράσματα για την ανάπτυξη ενός τόπου, μιας χώρας και για τις κοινωνικές συνθήκες που επικρατούν.

Στην περίπτωση μας, αυτή του νομού Φλώρινας, η θέση που κατέχει στον δείκτη αυτόν έρχεται σε αντιπαράθεση με τα όσα θετικά εντοπίσαμε σχετικά με τις πολύ καλές επιδόσεις του νομού στην εκπαίδευση και τα ικανοποιητικά ποσοστά εργατικού δυναμικού και ανέργων.

Πιο συγκεκριμένα, στην έρευνα για το ΣΔΕΑ που έγινε το 2004, ο νομός Φλώρινας καταλαμβάνει την 49^η θέση με απόλυτη τιμή 20,8. Είναι η χειρότερη θέση σε σχέση με τους νομούς Κοζάνης (28^η θέση), Καστοριάς (44^η θέση) και Γρεβενών (39^η θέση).

Νομός Φλώρινας	2004
ΣΔΕΑ	Απόλυτη τιμή 20,8
Θέση κατάταξης	49 ^η

Έρευνα σε αποφοίτους λυκείου την σχολική χρονιά 1984 – 1985

Πραγματοποίησα έρευνα στον νομό Φλώρινας, που δείχνει τις τάσεις των Φλωρινιωτών την περίοδο 1984 – 1985. Στην έρευνα μπορούμε να εντοπίσουμε στοιχεία σχετικά με την κινητικότητα του πληθυσμού, επιδόσεις σε πανελλήνιες εξετάσεις, επιλογές αποφοίτων και μακροπρόθεσμα κάποια στοιχεία για τις θέσεις εργασίας του νομού αλλά και για τους ανέργους.

Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζονται τα στοιχεία της έρευνάς μου που πραγματοποιήθηκε σε δείγμα εξήντα (60) Φλωρινιωτών ατόμων (ανδρών- γυναικών). Τα άτομα αυτά είναι απόφοιτοι του 1ο Γενικού Λυκείου Φλώρινας την σχολική χρονιά 1984-1985. Τα στοιχεία των ατόμων που χρησιμοποιήθηκαν επικεντρώνονται στην μετέπειτα πανεπιστημιακή και επαγγελματική τους πορεία (π.χ. προχώρησαν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση; που κατοικούν τώρα; επηρέασε η εργασία τους τον τόπο μόνιμης κατοικίας τους;). Η έρευνα αυτή έχει ως στόχο να δείξει τις τάσεις της Φλώρινας εκείνης της περιόδου. Πιο συγκεκριμένα, εάν οι νέοι επιζητούσαν την γνώση και προχωρούσαν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση ή εάν προτιμούσαν κάτι άλλο. Επίσης, είναι τακτοποιημένοι επαγγελματικά; Μήπως κάποιοι μετανάστευσαν προς το εξωτερικό και κάποιοι άλλοι μετατράπηκαν σε εσωτερικούς μετανάστες λόγω των επαγγελματικών τους υποχρεώσεων;

Ποιοι προχώρησαν τριτοβάθμια εκπαίδευση	Ποιοι δεν προχώρησαν τριτοβάθμια εκπαίδευση	Ποιοι εργάζονται	Ποιοι είναι άνεργοι	Ποιοι κατοικούν Φλώρινα	Ποιοι κατοικούν αλλού λόγω εργασιακών καθηκόντων	Ποιοι μετανάστευσαν στο εξωτερικό
75%	25%	86,6%	13,3%	75%	25%	6,6%

Ξεκινώντας λοιπόν, παρατηρούμε πως η πλειοψηφία ακολούθησε τις σπουδές στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, σε υψηλό ποσοστό της τάξης του 75%. Αυτό μας δείχνει

πως η Φλώρινα την περίοδο εκείνη (1984-1985) είχε υψηλά ποσοστά στις εισαγωγές των Φλωρινιωτών σε ΑΕΙ και ΤΕΙ. Οι απόφοιτοι νέοι δηλαδή έδιναν βάση στις σπουδές τους και αποζητούσαν την γνώση καθώς μόνο το 25% δεν ακολούθησε άλλη βαθμίδα της εκπαίδευσης μετά το λύκειο. Όσον αφορά τώρα το εάν είναι τακτοποιημένοι επαγγελματικά, ανεξάρτητα από την εισαγωγή τους ή μη σε περαιτέρω εκπαιδευτικές βαθμίδες μετά το λύκειο, θα δούμε πως το 86,6% εργάζεται αυτήν την περίοδο και μόνο το 13,3% προστίθεται στον άνεργο πληθυσμό της υπόλοιπης χώρας. Εδώ, στο σημείο αυτό καλό θα ήταν να ληφθεί υπόψη πως το ποσοστό αυτό της ανεργίας αναφέρεται κατά πλειοψηφία στον γυναικείο πληθυσμό, σύμφωνα με τα στοιχεία της έρευνας. Αυτό μας δείχνει πως ακόμα και τότε, σε μια επαρχιακή και μικρή πόλη όπως είναι η Φλώρινα, η γυναίκα συνδύαζε το πρότυπο της καλής νοικοκυράς και μάνας και δεν χρειαζόταν να σπουδάσει αλλά και ούτε να δουλέψει. Έπειτα και επιθυμώντας να δούμε εάν η Φλώρινα μπορεί να κρατήσει τον πληθυσμό της, καταλήγουμε στα εξής ποσοστά: Το 75% ζει και εργάζεται μόνιμα στην πόλη της Φλώρινας από όπου και κατάγεται ενώ το υπόλοιπο 25% μόνο επηρεάστηκε από τα εργασιακά του καθήκοντα και ζει αλλού εξαιτίας αυτών. Ακόμη, θα δούμε πως το ποσοστό αυτών που μετά την αποφοίτηση τους από το λύκειο αναζήτησαν την τύχη τους στο εξωτερικό, ανέρχεται στο μικρής τάξης ποσοστό του 6,6%. Αυτοί ζουν και εργάζονται μόνιμα στο εξωτερικό. Χώρες προορισμού ήταν κυρίως η Γερμανία, οι ΗΠΑ και η Αγγλία.

Αναλύοντας τον πίνακα αυτόν λοιπόν, καταλήγουμε στο γεγονός πως η πλειοψηφία των νέων ατόμων επέλεξε την τριτοβάθμια εκπαίδευση και οι περισσότεροι παρέμειναν μόνιμοι κάτοικοι Φλώρινας όπου και εργάζονται. Τα ποσοστά των ανέργων και εκείνα αυτών που κατοικούν μόνιμα αλλού λόγω εργασίας είναι πολύ μικρότερα. Τέλος, πολύ μικρό ποσοστό επέλεξε την μετανάστευση προς το εξωτερικό.

Τώρα, από την έρευνα αυτή, σημαντικό θα ήταν να παρατηρήσουμε και τι προκύπτει σχετικά με την σχέση σπουδών και επαγγέλματος. Πιο συγκεκριμένα, στον παρακάτω πίνακα θα δούμε εάν το αντικείμενο σπουδών των ατόμων συνάδει με το επάγγελμα που κάνουν σήμερα.

Ποιοι ακολούθησαν επάγγελμα πάνω στο αντικείμενο σπουδών τους	Ποιοι ασχολήθηκαν με κάτι άλλο
93,3%	6,6%

Βλέπουμε λοιπόν, πως η συντριπτική πλειοψηφία (93,3%) εργάζεται σε τομέα σχετικό με το αντικείμενο πάνω στο οποίο σπούδασε και εξειδικεύτηκε ενώ μόνο ένα μικρό ποσοστό της τάξης του μόλις 6,6% επέλεξε την ενασχόλησή του σε κάτι εντελώς διαφορετικό από αυτό που σπούδασε. Αποδεικνύεται έτσι μια «συνοχή» θα μπορούσαμε να πούμε όσον αφορά το δίδυμο εκπαίδευσης και εργασίας. Με λίγα λόγια το επάγγελμα βασίζεται στο αντικείμενο σπουδών του ατόμου. Αν γινόταν μια σύγκριση με το σήμερα, θα παρατηρούσαμε πως τα πράγματα έχουν αλλάξει κατά πολύ σε σχέση με τότε καθώς τώρα οι περισσότεροι νέοι απόφοιτοι υψηλόβαθμων και όχι μόνο σχολών (ΑΕΙ και ΤΕΙ) διαλέγουν κάτι διαφορετικό όσον αφορά την επαγγελματική τους πορεία εξαιτίας της ανεργίας.

Μέσα από την έρευνα αυτήν πέραν των υπόλοιπων στοιχείων που παίρνουμε για την κινητικότητα και το επίπεδο μόρφωσης των νέων της Φλώρινας εκείνης της εποχής, συναντάμε και κάποιες άλλες σημαντικές διαπιστώσεις.

Παιδαγωγικές επιστήμες (δάσκαλοι-δασκάλες)	Λοιπές επιστήμες (π.χ. κτηνιατρική, οικονομικά κ.α.)
60%	40%

Όπως παρατηρούμε στον παραπάνω πίνακα, η πλειοψηφία των αποφοίτων που εισάχθηκε στην τριτοβάθμια εκπαίδευση ακολούθησε σπουδές στις παιδαγωγικές επιστήμες ενώ λιγότεροι ήταν εκείνοι που ακολούθησαν κάτι διαφορετικό. Το 60% ακολούθησε σπουδές με παιδαγωγικό αντικείμενο ενώ το υπόλοιπο 40% διασκορπίστηκε σε σπουδές κτηνιατρικής, οικονομικών κ.α. Ωστόσο, το κομμάτι αυτό πέραν του ότι μας δείχνει τις προτιμήσεις των νέων απόφοιτων της Φλώρινας

εκείνης της εποχής, με μια πιο εξειδικευμένη ματιά θα αναδειχτεί και ακόμα ένα πιο σημαντικό στοιχείο, αυτό της μετανάστευσης (περιορισμένης χρονικά) στο εξωτερικό για σπουδές. Πιο συγκεκριμένα, από αυτούς που ακολούθησαν παιδαγωγικές σπουδές στα εγχώρια πανεπιστήμια της Ελλάδας το ποσοστό ανέρχεται μόλις στο 2,7% ενώ το υπόλοιπο 97,3% σπούδασε και πήρε το πτυχίο του στην γείτονα χώρα των Σκοπίων, στην πόλη Μπίτολα (Μοναστήρι), που απέχει μόλις λίγα χιλιόμετρα από την πόλη της Φλώρινας. Σύμφωνα με τις μαρτυρίες και τα όσα συζητήθηκαν κατά την διάρκεια της έρευνας αυτής, οι σπουδές εκεί ήταν επεικώς σαν μια «εκδρομή» καθώς οι φοιτητές μπορεί να μην πήγαιναν καθόλου και απλά να πλήρωναν για να παραλάβουν το πτυχίο τους. Τέλος, όλα αυτά τα πτυχία αναγνωρίστηκαν από το ελληνικό κράτος.

Επίλογος

Έχοντας φτάσει στο τέλος της έρευνας μου και της πτυχιακή μου εργασίας, βλέπω πως ο νομός Φλώρινας δεν έχει αλλάξει και πολύ από τότε σε σύγκριση με τα σημερινά δεδομένα, παραμένει μια περιοχή με βάση τις γεωργικές ασχολίες και παρά την προτίμηση και την ανάγκη αρκετών να μετοικήσουν στα αστικά κέντρα της Φλώρινας, ο γεωργικός πληθυσμός παραμένει σταθερά περισσότερος. Η μετανάστευση των Φλωρινιωτών είχε σταματήσει για αρκετά χρόνια μετά από τις έρευνες. Ωστόσο τα τελευταία χρόνια ολοένα και περισσότεροι νέοι επιλέγουν το εξωτερικό για καλύτερες συνθήκες ζωής λόγω της οικονομικής κρίσης, της ανεργίας, της πολιτικής αστάθειας. Επίσης, συμπεραίνω πως ο νομός Φλώρινας πέρα από κάποια θετικά και ικανοποιητικά στοιχεία (επιδόσεις σε πανελλήνιες, εργατικό δυναμικό, οικονομία κ.α.) που έχει να επιδείξει και φαίνονται και από όλα τα παραπάνω, είναι πιο χαμηλά από τους υπόλοιπους νομούς της Δυτικής Μακεδονίας και κυρίως από τον νομό Κοζάνης ενώ με τους νομούς Καστοριάς και Γρεβενών δεν υπάρχει μεγάλη διαφορά.

Την σημερινή εποχή, το 2015 ο νομός Φλώρινας, πιστεύω εγώ ως μόνιμος κάτοικος του νομού, πως είναι ακόμα πιο υποβαθμισμένος και υπολείπεται κατά πολύ άλλων νόμων και της Δυτικής Μακεδονίας αλλά και ολόκληρης της χώρας. Βέβαια, τα παραπάνω είναι καθαρά δική μου προσωπική άποψη χωρίς να έχω συμβουλευτεί πρόσφατες έρευνες ή συγκριτικά στοιχεία

Ο νομός Φλώρινας, με σωστή διαχείριση μπορεί να αποτελέσει παράδειγμα προς μίμηση για τους υπόλοιπους νομούς καθώς έχει τις προδιαγραφές.

Βιβλιογραφία

- Η συμβολή της εκπαίδευσης στην παραγωγική δύναμη και στην οικονομική ανάπτυξη, Ερατώ Καραγιαννοπούλου, Επιστημονικό Βήμα, τ. 12, Ιανουάριος 2010.
- Που γεννήθηκα, που κατοικώ; Η γεωγραφική κινητικότητα στον Ελλάδικό χώρο, μια πρώτη χωρική προσέγγιση, Βύρων Κοτζαμάνης – Ζαχαρούλα Μίχου, ΕΔΚΑ, τεύχος 11^ο, Αύγουστος 2010.
- Πληθυσμιακές συγκλίσεις και αποκλίσεις. Τυπολογία των νομών της χώρας αναφορικά με τα πληθυσμιακά χαρακτηριστικά τους, Παππάς Β. – Αλεβίζος Φ., Πρακτικά 2^{ου} Πανελληνίου συνεδρίου πολεοδομίας, χωροταξίας και περιφερειακής ανάπτυξης.
- Χωροταξικός σχεδιασμός και πληθυσμός στην μεταπολεμική Ελλάδα, σχεδιασμός με ποια δεδομένα;, Β. Κοτζαμάνης, Πρακτικά 2ου Πανελληνίου συνεδρίου πολεοδομίας, χωροταξίας και περιφερειακής ανάπτυξης.
- Αποτύπωση και ερμηνεία των εκπαιδευτικών δεικτών στη Δυτική Μακεδονία με βάση τις στατιστικές απογραφές της εκπαίδευσης (1926-2000), Μπέτσας Ιωάννης.
- Οι δημογραφικές εξελίξεις στη νεώτερη Ελλάδα (1830-2007), Β. Κοτζαμάνης, Ε. Ανδρουλάκη.
- Μαζικοποίηση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και πληθυσμιακή κινητικότητα στο Νομό Φλώρινας, Ερευνητική εργασία, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας, Σταύρος Ρουφίδης, Φλώρινα 2013